

1). Этиштин субъектилик валенттүүлүк катары көп колдонулган формаларынын бири **to have, must** жардамчы этиштери англис тилинде ат атоочтору менен формалары эсептелет (жеке, суроолуу ж.б.у.с.);

1) Субъектилик валенттүүлүктүн кийинки реализатору - бул энчилүү аттар;

2) Субъектилик валенттүүлүктүн реализатору катары субъектилик валенттүүлүк катары жалпы аттар да катыша алышат.

Келтирилген тилдик материал төмөндөгүдөй жыйынтык чыгарууга туртет: интенционалдык конструкцияларды максаттуу түрдө айырмалоого 1) синтаксистик жөнөкөй жана татаалыраак структураларга жана 2) семантикалык жөнөкөй жана татаал структураларга. Ошол эле учурда эки синтаксистик байланыш арасында интенционалдык конструкция жөнөкөй гана семантикалык структураны бериши мүмкүн болгондуктан, араларында бирдей маанидеги шайкештик байкалбайт.

Адабияттар:

1. A Reference Grammar for Students of English. R.A. Close. . - Moscow. Prosveshcheniye, 1979.
2. Be going to and will. A monosemous account. Steve Nicolle. Middlesex University. // English Language and Linguistics. Cambridge University Press, 1998.
3. The Oxford Dictionary of English Ethnology. C.T. Onions. Oxford. At the Clarendon Press, 1996.
4. Webster's Third New International Dictionary of the English Language Unabridged. Volume III S to Z. Encyclopaedia Britannica, Inc. 1993.
5. Английский язык для международного сотрудничества. Бонк Н. А. - М: СП «Прин-Ди», 1992.
6. Брукнер К. История английского языка. II том (нем. тил. Котор.) - М.: «Иностранная литература» басм. 1956.

Рецензент: к. филол. н., доцент Мамбетова З.К.

Мамбеталиев Ж. Т.

МЕКТЕП ОКУУЧУЛАРЫНЫН ЧЫГАРМАЧЫЛЫК ЖӨНДӨМДҮҮЛҮКТӨРҮН
ӨНҮКТҮРҮҮНҮН ТЕОРИЯЛЫК МАСЕЛЕЛЕРИ

Мамбеталиев Ж.Т.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ
ШКОЛЬНИКОВ

J.T. Mambetaliev

THEORETICAL PROBLEMS OF THE DEVELOPMENT OF CREATIVE ABILITIES OF
SCHOOLCHILDREN

УДК: 809.341 (4.21)

*Макалада мектеп окуучуларынын чыгармачылык ижвндөмдүүлүктөрүн өнүктүрүүнүн теориялык маселелери.**The article discusses the theoreticalproble developing creative abilities of schoolchildren.*

Азыркы мезгилдин талабына жараша адамдын чыгармачылык жөндөмдүүлүгүн өнүктүрүү проблемасы педагогиканын эң бир актуалдуу проблемаларынан болуп эсептелинет. Анткени, кайсыл гана ишмердүүлүк болбосун чыгармачылык жөндөмдүүлүктү талап кылат.

Бүгүнкү күндө ар тараптуу өнүккөн адамды тарбиялоо жалпы эле эл агартуу тармагынын башкы милдеттеринин бири. Адамдагы чыгармачылык активдүүлүктү өспүрүм жашында, мектеп отургучунда өстүрүү керек, бул ишти жүргүзүүдө көркөм сүрөт искусствосу чоң көмөк көрсөтө алат, Сүрөт тартууну бардык балдар каалашат, аларды эч ким мажбурлабаган шартта дагы карандаш, кисть колго алып, өз ойлорун кагаз бетине чагылдырып бере алат. Кичинекей балдар өзүлөрүнүн чыгармачылык активдүүлүгүн, фантазиясынын дүркүрөп өсүшүн көрсөтөт. Бирок өткөөл мезгилинде (11-15 жаш) байкоолор көрсөткөндөй көркөм чыгармачылыкта өспүрүмдөрдүн чыгармачылык активдүүлүгү төмөндөйт, керек болсо өчүп дагы калат. Жалпы билим берүүчү мектептердин бул курактагы окуучулары сүрөт сабагына көңүл кош мамиле кылышкандыгы байкалат. Ал бир катар себептер менен түшүндүрүлөт: биринчиден, аларды эч ким багыт берип, эң жөнөкөй көркөм өнөрүндөгү сабаттуулугун жойбогон, экинчиден, «эркин тарбиянын» баланын чыгармачылык процессине чоң адамдардын кийлигишүүсү болбогон шартта.

Улуу теоретиктер ырастагандай адам баласы айлана-чөйрө менен байланыштуу процессинде коомдук-тарыхый тажрыйбаны өздөштүрүү процессинде өнүгөт, Буржуазиялык идеалисттик көз карашка каршы азыркы педагогикалык практика далилдейт, анткени адам менен кошо төрөлгөн чыгармачыл жөндөмдүүлүк болушу мумкун эмес, адамдын жөндөмдүүлүгүнүн негизинде жаткан гана шыктануу болушу мумкун. Башкача айтканда баладагы пайда болгон шыктанууну ойготуп, ага түрткү бергенде гана акдагы чыгармачылык жөндөмдүүлүк пайда болот.

Англиялык белгилуу окумуштуу Джон Локктун философиялык эмгеги «Адамдын эс-акылы жөнүндө

тажрыйба» деген кетибинде, адамдын акылында (мээсинде) кошо төрөлгөн идея же түшүнүк болбойт, баланын мээси жазуу түшпөгөн актай барактай болот деп далилдөгө аракет кылат. Эстетикалык кабыл алууну ажайып бир сезимдерди баардык адамда өнүктүрүүгө болот. Ошондуктан жалпы билим берүүчү орто мектептердин окуу программаларында музыка жана көркөм сүрөт искусствоб предметтери киргизилген. Сүрөт искусствосуна болгон чыгармачылык жөндөмдүүлүк, шыктанууну өнүктүрүүнүн жыйынтыгы болуп эсептелинет.

Балдардын көркөм өнөр ишмердүүлүгүнө, билим алуу жана тынымсыз машыгууларысыз жетишүүгө мүмкүн эмес. Чыгармачылыктын түрлөрү жаратуучу ишмердүүлүктүн мүнөзүндө (ойлоп табуу чыгармачылыгы, уюштуруу, илимий жана көркөм чыгармачылык жана башка) болуп аныкталат.

Чыгармачылык - бул кандайдыр бир ишмердүүлүктөгү адамдын өздүк башталышын көрсөтүү. Психологдор чыгармачылык процессти, адамдын ойлоо жөндөмдүүлүгүн бир түрдөн экинчи түргө өткөрүүчү өзгөчө активдүү психикалык ишмердүүлүк катары мүнөздөшөт. Адамдагы чыгармачылык ишмердүүлүк дайыма объективдүү дүйнөнүн мыйзам ченемдүүлүктөрүн таанып, ага таянып, б. а. адамзат топтоп келген билимдерди укумдан тукумга аздектеп өткөрүп келет.

Окуучулардын чыгармачылык жөндөмдүүлүгү окуу процесси менен тыгыз байланышта өнүгөт. Окуу процессинде, жаңы баштоочу сүрөтчү тандап алган буюмдун элесин берүүдө, тегиздиктин бетине сүрөттөлүштү түзүүнүн туура багытын табууну окуп үйрөнөт. Буюмдун көлөмүнүн түзүлүшүн жана мүнөздүү белгилерин айкындап, илимий-билимдердин аркасында жалган менен чындыкты ажыратып, эң башкысы өзүнүн чыгармачылык демилгесин өстүрөт. Окуу процессинде көңүл коюп байкоо жүргүзүү аркылуу балдар көркөм образ түзүүгө жетишет. Сүрөт каражаттары менен тегиздик бетине буюмду реалисттик искусствонун мыйзамдары боюнча практикалык сүрөттөө, көркөм элести түзүүдөгү башкы этаптардын бири болуп эсептелинет.

Көркөм элестин негизи көрүүнү өздөштүрүү, сүрөттөп жаткан нерсе жөнүндө сүрөтчүнүн элестөөсү жана билими канчалык көп болсо, анын гарткан сүрөттөлүшү ошончолук таасирдүү болот. Сүрөттөлүш тасирдуу, жагымдуу болуусу үчүн, сүрөткер натуранын жалпы көрүнүшүнүн эң бир